

1. Yükleme isim olan cümlelerde çatı özelliği aranmaz. Buna göre "Astronomi bilimi, tarihsel olarak ilk gelişen bilim dalıdır." cümlesinde çatı aranmaz.

Cevap: A

2. Nesne-yüklem ilişkisine göre I, II, III ve V numaralı cümlelerin nesnesi olmadığı için geçişsizdir. Ancak IV numaralı cümlelerin nesnesi ise "onları" olduğu için geçişlidir.

Cevap: D

3. I. cümlelerin nesnesi "şiiirler"; II. cümlelerin "sevmediği her şeyi"; IV. cümlelerin "en az üç dört litre su"; V. cümlelerin ise "günlük kıyafetleriyle iş kıyafetlerini" ifadesidir. Bu cümleler nesne aldıkları için geçişlidir. III. cümlelerin nesnesi olmadığı ve nesne alamadığı için geçişsizdir.

Cevap: C

4. İş yapanın belli olması cümlelerin etken olduğunu gösterir. A seçeneğinde iş yapan "küçük hanım"; B seçeneğinde "yönetim kurulu"; C seçeneğinde "o"; D seçeneğinde "o" öznesidir. E seçeneğinde ise iş yapan belli değildir yani edilgendir.

Cevap: E

5. Verilen cümlelere bakıldığında I, III, IV ve V numaralı cümlelerde iş yapan belli değildir. Sözde özne vardır yani edilgen çatılıdır. II. cümlede ise iş yapan "onlar" yani gerçek öznedir. Bu da cümlelerin etken çatılı olduğunu gösterir.

Cevap: B

6. Yüklemdaki işi yapan ile yaptığı işten etkilenen kişinin aynı olması dönüşlü fiile işaret eder ve bu fiillerde -n ya da -l ekleri olur. Buna göre "Okuldaki çocuklar, öğretmenlerinin hazırladığı sürprize çok sevindi." cümlesinde sevinme işini yapan da sevinme işinden etkilenen de öğrencilerdir.

Cevap: B

7. Yüklemden işin karşılıklı yapılması işteş fiile işaret eder. Bir yüklemde işteş olabilmesi için birden fazla öznenin olması yani işin birden fazla kişi tarafından yapılması gerekir. Buna göre verilen cümlelerden "Birbirini tanımayan insanlar da selamlaşıyor burada." cümlesi doğru cümledir. Çünkü selamlaşma işini yapan birden fazla kişi vardır.

Cevap: D

8. Yüklemler nesne alıp almadıklarına göre farklıdır. Buna göre I, III ve V numaralı cümlelerde nesne yoktur. Ancak II numaralı cümlelerin nesnesi "102 bin dekar büyüklüğünde bir araziye" ve IV numaralı cümlelerin nesnesi ise "çalışmaları" ifadesidir. Buna göre II ve IV numaralı cümleler farklıdır.

Cevap: C

9. Verilen cümlede işi yapan "biz" yani gerçek özne olduğu için etkindir ve cümlelerin nesnesi "yemek" olduğu için geçişlidir. Buna göre etken ve geçişli bir cümle aranmalıdır. Bu cümle de "Geçen hafta salı günü iki saatte tüm parkuru koştu." cümlesidir. İş yapan "o", nesne ise "tüm parkuru" ifadesidir.

Cevap: B

10. Verilen cümlelere bakıldığında I, II, IV ve V numaralı cümlelerde işi yapan fiilin bildirdiği öznedir. I. cümlede ortaya çıkan "oktav, gam, akort denilen matematiksel diziler"; II. cümlede açıklayamayan "biz"; IV. cümlede öne çıkan "Afrika'da baş döndürücü ritimler, Avrupa'da ise notaların ideal düzeni" ve V. cümlede yetmeyen de "bunlar"dır. Yani bu cümleler etken çatılıdır. III. cümle ise edilgen çatılıdır.

Cevap: C

11. Cümlede sunma işini yapan belli olmadığı için edilgendir. "sunuluyormuş" yüklemi hem şimdiki zaman hem de duyulan geçmiş zaman ekleri aldığı için hem birleşik zamanlı hem de çekimli eylemdir. Yüklem "neyi, kimi" sorularına cevap vermediği için nesnesi yoktur. Dolayısıyla da geçişsizdir.

Cevap: A

12. Öncelikle yüklemelerin oldurgan olmadan önce geçişsiz olup olmadığına bakılmalıdır. Bu da kolayca yüklemelerin önüne "onu" getirilerek anlaşılabilir. "onu inceledi", "onu dinliyor", "onu okudu" ve "onu sardı" anlamlı olduğu için geçişlidir. Demek ki zaten geçişlilerdir. Ancak bize geçişsiz yüklem geçişli yapılmış oldurgan olduğu söylenmişti. "onu uyandı" olmadığı için demek ki geçişlidir ve "uyandırdı" haline getirilerek geçişli yapılmıştır. Yani oldurgandır.

Cevap: C

1. II. cümlede "gösterecek" yüklemine "neyi, kimi" sorulduğunda "kendini" cevabı alındığına göre geçişlidir. Geçişsiz olamaz.

Cevap: B

2. İşteş çatılı fiillerde iş birden fazla özne tarafından yapılmalıdır. Karşılıklı ya da birlikte yapma anlamı taşır. Buna göre doluşma işini sivrisinekler, tartışma işini kişiler, ötüşme işini kuşlar ve dövüşme işini iki kardeş yapmaktadır. İş yapan birden fazladır. Ancak beyazlaşma fiilinde karşılıklı ya da birliktelik anlamı yoktur. İş sadece tek bir şey yapar.

Cevap: E

3. Özne- yüklem ilişkisinde öznenin gerçek ya da sözde özne olup olmadığına bakılmalıdır. A seçeneğinde özne "o"; B seçeneğinde "o"; D seçeneğinde "kardeşim" ve E seçeneğinde "babam" ifadesidir. Bunlar yüklemde bildirilen işi yapmaktadır yani gerçek öznedir. C seçeneğinde ise özne "gardırobun her yeri" olarak çıkar ancak iş yapan belli değildir. Bu nedenle edilgen çatılıdır.

Cevap: C

4. "anlattı" yüklemine özne belli olduğu için etken fiildir. "oynayan" kelimesi sıfat-fiil olduğunu göstermektedir. "uyundu" yüklemine işi yapan kişi belli değildir; bu nedenle de sözde özne vardır. "uzattı" yüklemine nesne "defteri" olduğu için geçişli fiildir. "dağıtıldı" yüklemine işi yapan kişi belli olmadığı için dönüşlü değil, edilgen bir fiildir.

Cevap: E

5. Dönüşlü fiillerde "kendi kendine yapma" anlamı vardır ve bu filler "-ıl, -ın, -l ve -n" eklerini alır. Altı çizili sözcüklerden "bakınıyordu" fiilinin -ın eki aldığı ve Ayşe'nin aynaya bakma işini kendi kendine yaptığı görülmektedir. Bu neden dönüşlü fiil "bakınıyordu" fiildir.

Cevap: C

6. "yakıldı" fiilinde "-ıl" eki ve "işin başkası tarafından yapılması" anlamı bulunmaktadır. Bir diğer deyişle özne belli değildir. Bu özelliklere sahip olan çatı türü edilgen çatıdır.

Cevap: B

TASARI PLUS

7. I. cümledeki "çıkıyorum" sadece şimdiki zaman eki ile çekimlendiği için basit çekimlidir. II. cümledeki "gidiyorum" fiilinde özne belli olduğu için fiil etken çatılıdır. III. cümlede "kalıverdim" -ver- tezlilik fiili ile oluşturulmuş olan kurallı birleşik bir fiildir. IV. cümlede "bozdu" yüklemine "neyi?" sorusunu sordüğümüzda "moralimi" cevabını alındığı için geçişli bir fiildir. V. cümledeki "yapıldı" ise işteş değil, edilgen bir fiildir. İşteş fiillerde "-ş, -ış, -uş ve -laş" ekleri bulunmaktadır.

Cevap: E

8. "ceketti" yüklemine ceket ismi -idi ek fiili olarak yüklem yapılmıştır. "Oturmuş", "bakıyor", "kalıyordu" fiilleri nesne almaz, geçişsiz fiillerdir. "Takılı kalmak" anlamca kaynaşmış birleşik fiildir. "solmuş" kelimesi ise -muş eki ile sıfat-fiil yapılmıştır. Ancak parçada etmek, eylemek, olmak, kılmak ya da yapmak yardımcı eylemleri ile kurulmuş olan bir fiil yoktur.

Cevap: D

9. Yükleme nesne almazken nesne alır hale getirmek geçişsiz fiili geçişli hale getirmektir. Bunu oldurgan çatı yapmaktadır. Verilen cümlelerin yüklemlerine bakıldığında IV. cümledeki "güldürdü" fiilinin gül- geçişsiz fiiline -dur oldurgan fiil eki getirilmesiyle geçişli bir hale geçtiği açıkça görülmektedir.

Cevap: D

10. I. cümlede cümlede işi yapan "onlar", II. cümlede "öğrenciler", III. cümlede "okul müdürü" ve V. cümlede "veliiler" olduğu için bunlar gerçek öznelerdir. Dolayısıyla etken çatılılardır. IV. cümledeki "tartıştık" yüklemine özne de "biz" şeklinde gerçek öznedir ancak hem işin karşılıklı yapılması anlamı taşıdığı için işteş çatılıdır.

Cevap: D

11. "yürürken" fiilimsisi zarf-fiilin olduğunu gösterir. "yarıştırıyordum" yüklemine "neyi" sorusu sorulduğunda "adımlarımı" cevabı alındığı yani nesnesi olduğu için geçişli fiil vardır. "karıştıysa" fiilinde "karıştı ise" şeklinde -ise ek fiili bulunmaktadır. Birleşik çekimli fiiller birden fazla zaman eki almış olan fiillerdir. Bunlar da parçada "dolanıyordu, fısıldıyordu, almıştı" gibi örneklerde bulunmaktadır. Ancak parçada ettirgen fiil yoktur.

Cevap: D

12. "kavuşabildiler" -ebilmek yeterlilik fiili ile kurulan bir birleşik fiildir. "asıldı" fiilinde işi yapan kişi belli olmadığı için edilgen yapı bir fiildir. "toplandı" ve "yolladı" yüklemine özne "tüm köy halkı" ifadesi olduğu için ortak öznedir. "kalkmadan" kelimesi -madan zarf-fiil eki ile oluşturulduğu için zarf-fiildir. Ancak "açıkladı" yüklemine özne "öğretmen" dolayısıyla da gerçek özne olduğu için dönüşlü değil, etken öznedir.

Cevap: E

1. A seçeneğindeki yüklem olan "göstermektedir" fiiline "neyi?" sorusunu sorduğumuzda "alışkanlıkların değiştiğini" cevabını aldığımız için fiilin nesne alabildiği görülür. Yani geçişsiz değil, geçişlidir.

Cevap: A

2. "doğuyordu" fiilinde "doğuyor" fiili "-idi" ek eylem eki ile çekimlendiği için ek eylem vardır. Deyimler, yüklem olarak kullanıldığında anlamca kaynaşmış birleşik fiil kabul edilirler. Bu nedenle "kalbi ağzına gelmek" anlamca kaynaşmış birleşik fiil olarak kabul edilmektedir. "açtım" yüklemine "neyi?" sorusu sorulduğunda "pencereyi" cevabı alındığı yani nesnesi olduğu için geçişli eylemdir. "açıp" zarf-fiili, "hazırlamak" isim-fiili ve "gelen" sıfat-fiili olduğu için üç türde fiilimsi vardır. Ancak yardımcı eylemle kurulan birleşik bir fiil yoktur.

Cevap: C

3. Ettirgen fiiller zaten geçişli olan bir fiile "-dır, -ır, -it" eklerinin getirilmesi ile fiilin geçişlilik seviyesinin artmasını sağlar. Cümlelere bakıldığında "boyattırdı" fiilinde zaten geçişli olan boyat- fiiline -dır eki getirilerek geçişlilik seviyesinin artırıldığı görülmektedir.

Cevap: C

4. "canlanırım" fiilinde geniş zaman çekimi bulunmaktadır. Aynı zamanda "canlanırım" fiilinde işi yapan kişi belli ve gerçek olduğu için etken çatılıdır. "değerse" fiilinde -se şart kipi eki bulunmaktadır. "unutma" fiilinde emir kipinin II. tekil kişi çekimi vardır. Bu çekimin eksiz olduğu unutulmamalıdır. Ancak dizelerde ek fiilin hikayesi yoktur.

Cevap: C

5. II. cümlede "ederek" zarf-fiili bulunduğu için B seçeneği, "farklıdır" isim soylu bir yüklem olduğu için C seçeneği, "sunar" yüklemine nesnesi olarak "çeşitli öğrenme stratejileri" gösterilebildiği için D seçeneği ve "değişebilir" yüklemine değiş- fiili yeterlilik fiili olan -ebil- ile çekimlenip kurallı birleşik fiil oluşturduğu için E seçeneği söylenebilir.

Cevap: A

6. Verilen cümledeki fiiller "karşılaştılar", "gölüştüler" ve "vedalaştılar" fiilleridir. Bu üç fiilde de birçok özne tarafından karşılıklı olarak yapılan eylemlerdir. Bu nedenle çatı yönünden işteş fiillerdir.

Cevap: C

7. Sırasıyla "dövüştüler, uçtu, kucaklaştı, paylaştılar" fiillerinde işteşlik vardır. Birden fazla özne tarafından yapılır ve karşılıklı ya da beraber yapma anlamı taşırlar. Ancak "yatışmak" fiili işten değildir. Bu fiilde işi yapan da işten etkilenen de tek bir kişidir.

Cevap: E

8. A seçeneğindeki "sulandı" yüklemine işi yapan belli olmadığı ve fiilde -n eki olduğu için edilgen fiildir. C seçeneğindeki "geçirdi" yüklemine "neyi?" sorusu sorulduğunda "yaz tatilini" cevabı alındığı yani nesne olduğu için geçişli fiildir. "yıkattım" fiilinde zaten geçişli olan yıka- fiiline -t eki getirildiği için geçişlilik derecesi yükselmiştir. Dolayısıyla ettirgen bir fiildir. "çıktı" işi yapan kişi belli olduğu için etken fiildir. "karşılaş-" fiili ise dönüşlü değil, işteş fiildir.

Cevap: B

9. "kalmıştım" fiilinde -miş ekinin ardından -di eki getirildiği için hikaye birleşik zamanı vardır. II. cümlede "koşsam" fiilinde -sa şart kipi kullanılmıştır. "sustu" fiilinin öznesi olan deniz işi yapan kişi olduğu için etken fiil; "eğildi" yüklemine eğilme işini yapan da bu işten etkilenen de güneş olduğu için dönüşlü fiildir. "devam edemem" et- yardımcı fiili ile kurulan bir birleşik fiildir. Parçada gereklilik kipi yoktur.

Cevap: E

10. "taradı" yüklemine "kim?" sorusuna "Ayşe" cevabı aldığımız, yani işi yapan kişi belli olduğu için etken bir fiildir. Yine yükleme "neyi?" sorusunu sordumuzda "saçlarını" cevabını aldığımız için nesnesi vardır denebilir. Bu nedenle de geçişli fiildir.

Cevap: A

11. Yüklemin nesne alamazken alabilir hale gelmesi oldurgan fiil olmasıdır. I. cümledeki "bitirdi" yüklemine kökü olan bit- fiili geçişsiz bir fiildir. -ir oldurganlık eki aldığında bitir- halini alır ve geçişli hale gelmektedir.

Cevap: A

12. I. cümledeki "biridir" isim soylu bir yüklemidir. II. cümledeki "üretilmiştir" fiilinde üretme işini yapan yani özne belli olmadığı için edilgen çatılıdır. III. cümlede "kullanılır" yüklemine "neyi?" sorusu sorulduğunda "insan duygularını" cevabı alındığı için geçişli fiildir. IV. cümlede "yönel-" fiili, kendisinden önce "onu" getirildiğinde anlamsız olur yani geçişsizdir. -t eki ile geçişli hale gelmiştir; bu nedenle "yönelt-" fiili oldurgan fiildir. V. cümlelerin yüklemi "taşımaktır" ettirgen bir fiil değildir. "-r, -t, -dır" eklerinden birini alarak geçişlilik derecesi artırılmamıştır.

Cevap: E